

Vážené kolegyně, kolegovia,
dovoľte mi uviesť sériu článkov, ktoré sa budú venovať diagnostike a komplexnej liečbe nádorov hlavy a krku. Dúfam, že uvedené aktuálne informácie Vám pomôžu zorientovať sa v problematike a prispieť ku kvalite starostlivosti o onkologicky chorých.

Medzi nádory hlavy a krku patria nádory horných dýchacích orgánov, hltaných orgánov, slinných žliaz, nádory vyrastajúce z kože, ciev, nervov a ďalších tkanív. V užšom slova zmysle sa týmto pojmom označujú zhubné nádory vyrastajúce zo sliznice hltana, hrtana a ústnej dutiny. Pokiaľ ide o orgán a typ nádoru, najčastejším zhubným nádorom je epidermoidný karcinóm hrtana, nasledujú karcinóm jazyka, podnebných mandlí a ústnej spodiny. Menej časté sú nádory slinných žliaz, nosovej dutiny, prínosových dutín a ucha. Ak vylúčime nádory kože a štítnej žľazy, viac ako 90 % zhubných nádorov hlavy a krku tvoria epidermoidné karcinómy, 5 % tvoria melanómy, lymfómy a sarkómy.

Etiológia karcinómov hlavy a krku je multifaktoriálna. Viac ako 85 % chorých s nádormi hlavy a krku sú fajčiari, konzumenti alkoholu so zlou hygienou ústnej dutiny, čo spolu s mutáciou génu p53 zohráva významnú rolu v etiológii. Približne 15 % nádorov má vírusovú etiológiu, (Epstein-Barr vírus u karcinómu nosohltana) a asi u 72 % pacientov s karcinómom orofaryngu sa dokáže infekcia HPV-16. Zdá sa však, že vírusom mediované karcinómy majú mierne lepšiu prognózu. Typická je výrazná multimorbidita onkologických pacientov, čo výrazne sťažuje možnosti liečby.

V krajinách EÚ sú nádory oblasti hlavy a krku štvrté najčastejšie nádory u mužov. Najnižší výskyt je vo Švédsku a v Anglicku (9 – 10 na 100 000 obyvateľov). Naopak najvyšší výskyt je vo Francúzsku s výskytom 50/100 000 obyvateľov. Pomer muži a ženy je 3 : 1, pričom u hrtanových karcinómov je o 4 – 5-násobne nižší počet u žien. Za posledných 20 rokov incidencia u žien stúpa. Celosvetovo pribudne ročne asi 650 000 nových prípadov, v Európe týmito ochoreniami trpí asi 140 000 ľudí. V dôsledku týchto nádorov zomrie ročne na celom svete 200 000 ľudí, v Európe je to asi 65 000 ľudí. Na Slovensku sa udáva výskyt asi 1003 nových prípadov ročne u mužov, u žien je to 127 novodiagnostikovaných nádorov. Epidermoidný karcinóm hlavy a krku predstavuje v USA asi 4 % všetkých malignít.

Väčšina karcinómov hlavy a krku sa manifestuje bolestivou ulceráciou na sliznici, prípadne viditeľným zmenami povrchu sliznice (leukoplakia) a nebolestivou rezistenciou na krku. Ďalšie príznaky závisia od lokalizácie a veľkosti nádoru, ide o dysfágiu, dysfóniu, otalgiu, neurologické príznaky (porucha funkcie hlavových nervov). Mnohí pacienti prichádzajú s výrazným dyspnoe a je nutná urgentná tracheotómia.

Napriek tomu, že väčšina nádorov je dobre klinicky vyšetriteľná, veľká časť chorých prichádza k lekárovi až vo veľmi pokročilom štádiu, kedy sú možnosti liečby už obmedzené a prognóza choroby výrazne horšia.

V diagnostike dominuje klinické vyšetrenie s biopsiou podozrivého tkaniva, z rezistencií na krku sa robia punkčné ihlové biopsie, resp. klinové excízie. Pri endoskopických vyšetreniach je potrebné sústrediť sa aj na vylúčenie duplex nádorov, ktoré sa vyskytujú až v 20 %. CT/MR vyšetrenie pomáhajú stanoviť rozsah primárneho nádoru, postihnúť regionálnych lymfatických uzlín a najmä prípadné vzdialené metastázy (najmä oblasť pľúc, hrudníka a pečene). Pozitronová emisná tomografia (PET) najmä v kombinácii s CT upresňuje diagnostiku, má však svoje presné indikácie (sledovanie pacienta po liečbe, hľadanie neznámeho primárneho nádoru). Histopatologické potvrdenie zhubného nádoru spolu so stanovením TNM stagingu a posúdenie celkového stavu pacienta (performance status, PS) na základe posúdenia laboratórnych vyšetrení a pridružených chorôb umožňuje stanoviť liečebný postup.

Liečba zhubných nádorov hlavy a krku predstavuje úzku spoluprácu onkologicky skúseného otolaryngologického chirurga, rádioterapeuta, chemoterapeuta a ostatných potrebných odborníkov. Výber optimálnej liečby závisí od lokalizácie nádoru TNM stagingu, celkového stavu pacienta a prania pacienta. Asi u 40 % pacientov stačí samotná operácia alebo kuratívna rádioterapia, u zvyšných 60 % pacientov je potrebné kombinovať chirurgickú liečbu, rádioterapiu, chemoterapiu a cieľnú biologickú liečbu.

Ak zohľadníme všetky lokality a štádiá nádorov hlavy a krku, priemerné 5-ročné prežítie je 59 % pacientov. U pacientov v I. štádiu choroby je 5-ročné prežítie 91 %, v II. štádiu je 77 %, v III. štádiu 32 %, v IVa. štádiu je 25 % a u inoperabilných IVb. štádia je 5-ročné prežítie iba 4 %. Okrem toho ovplyvňuje prognózu prežívania aj asi 40 % výskyt duplicitných nádorov. Skorá detekcia týchto nádorov, fajčiarska a alkoholová abstinencia a zmena stravovacích návykov zlepšuje prognózu prežívania onkologických pacientov.

MUDr. Tibor Barta, PhD.

Onkológia

Ročník 4, 2009, číslo 4, vychádza 6x ročne

Vychádza v spolupráci so:

• Slovenskou onkologickou spoločnosťou SLS
(www.onkologia.sk).

Predsaeda redakčnej rady:

prof. MUDr. Stanislav Špánik, CSC.

Redakčná rada:

doc. MUDr. Igor Andrašina, CSC.
MUDr. Viera Bajčiová, CSC.
MUDr. Vladimír Bella, PhD.
doc. MUDr. Peter Beržinec, CSC.
MUDr. Ľuboš Drgoňa, CSC.
MUDr. Ján Hudeček, CSC.
MUDr. Richard Hrubý
MUDr. Karel Kroupa, PhD.
doc. MUDr. Izabela Makaiová, CSC.
doc. MUDr. Jozef Mardiak, CSC.
MUDr. Ladislav Masák, CSC.
MUDr. Patrik Palacka
prof. MUDr. Lukáš Plank, CSC.
MUDr. Tomáš Šálek
MUDr. Andrej Vranovský
doc. MUDr. Mária Wagnerová, CSC.

Odborný redaktor:

MUDr. Michal Mego, PhD.

Editor rubriky Zo zahraničnej tlače:

doc. MUDr. Peter Beržinec, CSC.

Kontrola autodidaktických testov:

MUDr. Ľubica Švancárová

Vydavateľ:

SOLEN, s.r.o., Bratislava

SOLEN
MEDICAL EDUCATION

Adresa redakcie:

SOLEN, s. r. o., Lovinského 16, 811 04 Bratislava
tel.: 02/5465 1386, fax.: 02/5465 1384
redakcia@solen.sk

Redaktorka časopisu:

Mgr. Kamila Hudáková, 02/54131 381, 0911 903 599,
hudakova@solen.sk

Šéfredaktor vydavateľstva:

Mgr. Roman Jazudek, jazudek@solen.sk

Grafická úprava, sadzba:

Martin Michalik,
michalik@solen.sk

Obchodné oddelenie:

Mgr. Jana Chrenková, 02/5465 0648,
chrenkova@solen.sk

Predplatné na rok 2009:

Cena predplatného za 6 čísel na rok 2009 je 18 €
(542,30 Sk, konverzný kurz 30,126 SKK/1 EUR).
Časopis si môžete objednať na www.solen.sk,
e-mailom: zarecka@solen.sk, telefonicky: 02/ 5465 0649
faxom: 02/ 5465 1384

Všetky publikované články prechádzajú recenziou.

Registrácia MK SR pod číslom EV 3580/09

ISSN 1336-8176

Časopis je indexovaný v Bibliographia Medica Slovaca (BMS).
Citácie sú spracované v CIBaMed.
Citačný index: Onkológia (Bratisl.)

Vydavateľstvo SOLEN, s.r.o., má na základe zakúpenej licencie výhradné právo na preberanie a publikáciu článkov z časopisov Interní medicína pro praxi, Onkológia a ďalších časopisov vydavateľstva SOLEN, s.r.o., ČR.

Akákoľvek časť obsahu alebo článku nesmie byť kopírovaná alebo inak rozmnožovaná s cieľom ďalšieho šírenia akýmkoľvek spôsobom a v akejkoľvek forme bez písomného súhlasu vydavateľstva SOLEN, s.r.o., ako vlastníka autorských práv.

Vydavateľ nenesie zodpovednosť za údaje a názory autorov jednotlivých článkov či inzerátov.